

การบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชนต้นแบบ
A Community Health Fund Management Prototype

วานิพร สอนเสน (Waniporn Sornsen)* ดร.ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวาส (Dr.Supawatanakorn Wongthanawasu)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ทำให้กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน กองทุนหลักประกันสุขภาพมีการบริหารจัดการที่ดีจนได้รับรางวัลกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชนต้นแบบ ระดับดีเด่น จังหวัดขอนแก่น ปี 2553 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและการนำสถิติผลการดำเนินงานของกองทุนมาวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้ได้ข้อสรุปว่า การบริหารงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน ประสบความสำเร็จ เพราะ 1) ผู้บริหารได้มีการกำหนดนโยบายและแผนงานของกองทุนในลักษณะบูรณาการร่วมกับงานอื่นๆ ของท้องถิ่นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม 2) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน ได้สร้างและพัฒนาแกนนำด้านสุขภาพทุกหมู่บ้านจนสามารถดูแลสุขภาพตนเองในชุมชน 3) มีการนำต้นทุนทางสังคมในท้องถิ่น เช่น บุคลากรที่มีความรู้ร่วมเป็นวิทยากร แกนนำด้านสุขภาพและมีการบริหารกองทุนในลักษณะภาคีหุ้นส่วนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 4) มีการเผยแพร่กิจกรรม และผลงานของกองทุนเพื่อเสริมสร้างการยอมรับทั้งในแง่ของการบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้กับประชาชนโดยผ่านสื่อสาธารณะต่างๆ

ABSTRACT

The objective of this paper is to analyze and delineate the factors that led to successful management of the community health fund in Nonthan Sub-district in Khon Kaen province, which won an award in 2010 and was granted the title of “the excellent community health fund management prototype.” Data upon which the analysis in this study was based were collected from the interviews of people who were in charge of the management of the fund and service statistics. This paper concludes that the success of the fund was attributed to the following: Firstly, the top administrator not only made a clear health policy statement in support of the fund but also transformed the policy into a program which integrated all the activities of the health fund with other development initiatives in the community. Secondly, the Nonthan Tambon Administration valued and invested a lot in creating core health leaders to look after the well being of members in the community. Thirdly, the community health fund capitalized on the existing rich social capital of a pool of knowledgeable people in imparting knowledge about and leading in health activities. This was carried out, applying the concept of network management. And last but not least, the dissemination of information about all productive works of the fund, through all public media, helped promote acceptance and create a good understanding of how transparently and responsibly the fund was managed for the benefit of people in the community.

คำสำคัญ : กองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชน

Key word : Community Health Fund

* นักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างสุขภาพดีถ้วนหน้าของประชาชน เพราะกองทุนฯเกิดจากการพัฒนาและบริหารระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่มีเป้าหมายในการสร้างหลักประกันด้านสุขภาพแก่ประชาชนไทยทุกคนให้ประชาชนเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพด้วยความมั่นใจ โดยเน้นการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความเป็นธรรมและผู้ให้บริการมีความสุขในการจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์อย่างมีคุณภาพ(สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2552) รวมทั้งจะต้องเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีความรู้เท่าทัน มีส่วนร่วม มีระบบเสริมสร้างสุขภาพและระวังป้องกันอย่างสมบูรณ์ การวางกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้านสุขภาพรวมทั้งเมืองคักรและกลไกเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมุ่งการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายจะนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างเสริมสุขภาพ สามารถดูแลแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2552)ประกอบกับพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 ตามมาตรา 18 (9) และมาตรา 47 และตามประกาศของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 ให้ องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ดำเนินการและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงานสาธารณสุขชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการสร้างสุขภาพของประชาชนและชุมชน อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2549)และ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2550 ด้วยความสำคัญกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ลงนามบันทึกความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพและสวัสดิการชุมชนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จำนวน 7 หน่วยงานเพื่อร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพและสวัสดิการชุมชนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ โดยเน้นเรื่องการแพทย์ฉุกเฉิน การสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพ การดำรงชีวิต ตลอดจนส่งเสริมให้กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ประกอบอาชีพที่มีความเสี่ยง กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่อยู่ในเขตพื้นที่ มีสวัสดิการชุมชนรองรับและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง โดยการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของบุคคลในพื้นที่ (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2554)

ตำบลโนนทัน อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย จึงสนใจเข้าร่วมโครงการจัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน ขึ้นในปี 2551 ภายใต้หลักการที่ว่า” ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพ เข้าถึงการให้บริการด้านสาธารณสุข มุ่งสู่เป้าหมายชุมชนสุขภาพดีอย่างยั่งยืน” การบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน จะเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกชุมชน องค์กร และหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน รวมทั้งร่วมวางแผน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้กลุ่มเป้าหมายแม่และเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพเสี่ยงและผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชนสามารถเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขอย่างน้อยตามชุดสิทธิประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนการสร้างกลไกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตระหนักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสามารถดูแลสุขภาพด้วยตนเองเป็นสำคัญ จากการดำเนินงานตลอด 3 ปีที่ผ่านมา กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันได้รับการ

ตรวจประเมินติดตามผลการดำเนินงานจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมาโดยตลอด จนในปี 2553 กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชนต้นแบบระดับดีเด่น จังหวัดขอนแก่น ปี 2553 การศึกษาการบริหารจัดการกองทุนและเงื่อนไขของความสำเร็จ จึงเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่ทำให้กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่นได้รับรางวัลกองทุนสุขภาพชุมชนต้นแบบ ระดับดีเด่น จังหวัดขอนแก่น ประจำปี 2553

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน 2) กลุ่มคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน จำนวน 16 คน และ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 14 คน รวมทั้งเอกสารสรุปผลการดำเนินงานประจำปี และเอกสารประกอบการประกวดกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชนต้นแบบของการดำเนินงาน โดยกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน มาวิเคราะห์ร่วมกัน

ผลการศึกษา

กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน ได้เริ่มดำเนินการครั้งแรกปี 2551 จนถึงปัจจุบัน มีกระบวนการการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน ดังนี้

1. เตรียมชุมชนก่อนเข้าร่วมโครงการ ในปี 2549 จากข้อมูลผู้เจ็บป่วยจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้านสาธารณสุขพบว่าปัญหาการใช้สารเคมีในเกษตรกรรมเป็นอันดับแรกของชุมชนรองลงมาปัญหาไข้เลือดออก ปัญหาโรคเบาหวานความดันโลหิตสูง ปัญหาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ปัญหาทันตสุขภาพในเด็กวัยเรียน ตามลำดับ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณจำกัดในการแก้ไขปัญหาในครอบคลุมได้ จึงหาแหล่งงบประมาณอื่น จึงเกิดกระบวนการในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นให้กับประชาชนในชุมชน โดยให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านสื่อหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน หอกระจายข่าวไร้สาย สถานีวิทยุชุมชน หนังสือประชาสัมพันธ์ และแผ่นพับ จากนั้นได้มีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน จัดเวทีจัดประชาคมตามหมู่บ้านต่างๆร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ ในการค้นหาสาเหตุปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาก็เหมาะสมที่จะตรงตามความต้องการของประชาชนมากที่สุดแล้ว จัดเวทีประชาคมระดับตำบลโดยประสานผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ หัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ ในการร่วมคิดร่วมวางแผนการแก้ไขปัญหาชุมชน เห็นชอบจัดทำแผนพัฒนาด้านสุขภาพรวมถึงการเห็นชอบให้เข้าร่วมโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นที่มาจากผู้แทนของหมู่บ้าน สภาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และจากผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุข ตามประกาศหลักเกณฑ์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พร้อมส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนรวมกลุ่มกัน โดยเฉพาะด้านสุขภาพ ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันมีกลุ่มต่างๆมากมาย เช่น ชมรมออกกำลังกาย กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มสตรี กลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มอาชีพทำพรมเช็ดเท้าไม้อูพื้น เป็นต้น

2. หลักการบริหารจัดการของกองทุน
หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน
ตั้งเป้าหมายการทำงานคือประชาชนตำบลโนนทันมี
ส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพ และเข้าถึงการ
ให้บริการด้านสาธารณสุข สู่เป้าหมายชุมชนสุขภาพดี
อย่างยั่งยืน ปัจจุบันมีคณะกรรมการบริหารกองทุน
จำนวน 14 คน และมีคณะกรรมการด้านจัดทำแผน
และโครงการ ด้านธุรการ การเงินและบัญชี และด้าน
ติดตามและประเมินผลโครงการ จำนวน 21 คน ที่
ปรึกษาจากโรงพยาบาลหนองเรือและสาธารณสุข
อำเภอหนองเรือ หลักการดำเนินงานของกองทุน
หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน
1) เน้นการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการบริหาร
กองทุน โดยจัดโครงการสัมมนาพัฒนาศักยภาพ
คณะกรรมการและอนุกรรมการบริหารกองทุน
หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน
เพื่อทำให้คณะกรรมการและอนุกรรมการบริหาร
กองทุนมีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์
กลุ่มเป้าหมายที่ต้องดูแล อำนาจหน้าที่และการใช้
จ่ายเงินงบประมาณในทุกหมวดกิจกรรมพร้อมทั้งได้
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ทำงานกับกองทุน
หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน
อำเภอพล จังหวัดขอนแก่นและโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัด
ขอนแก่น นอกจากนี้มีการประชุมแลกเปลี่ยนการ
ทำงานระหว่างคณะกรรมการกองทุนและอนุกรรมการ
กองทุนโดยในปี 2553 อย่างเป็นทางการ จำนวน 5 ครั้ง
และมีการประชุมแบบไม่เป็นทางการเป็นประจำทุก
เดือน มีการสำรวจความพึงพอใจและการรับรู้ข้อมูล
ข่าวสารประชาชนต่อการดำเนินงานของกองทุน
หลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ปีละ 1
ครั้ง และประเมินผลการบริหารจัดการของกองทุน
หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน
ตามแบบประเมินของสำนักงานหลักประกันสุขภาพ
แห่งชาติผ่านทางเว็บไซต์โดยประเมินจากเจ้าหน้าที่
รับผิดชอบงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับอำเภอ

และจากการประเมินตนเองของเจ้าหน้าที่กองทุน
หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน
2) การใช้จ่ายงบประมาณของกองทุนหลักประกัน
สุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันมีการจัดทำ
ข้อบังคับกองทุนขึ้นครั้งแรกเมื่อปี 2551 และปรับปรุง
ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2553 มีการจัดทำแผน
ชุมชน แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์มาเป็นเครื่องมือใน
การหาปัญหา สาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ไขโดย
อาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยแต่งตั้ง
คณะกรรมการด้านการจัดทำแผน โครงการ เข้ามา
ช่วยในการจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ ประสานขอ
ความร่วมมือจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองเรือ
เป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่
คณะกรรมการและอนุกรรมการกองทุนในการจัดทำ
แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ของกองทุน จากนั้นจัดทำ
แผนปฏิบัติการด้านสุขภาพ และโครงการที่ครอบคลุม
ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกปัญหา โดยทั้งแผนปฏิบัติการและ
โครงการผ่านความเห็นชอบจากมติที่ประชุมของ
คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพการใช้จ่าย
งบประมาณ มีการจัดทำข้อตกลง และรายงานผลการ
ดำเนินการทุกกิจกรรม 3) ระบบควบคุม ตรวจสอบ
ติดตามและประเมินผลของกองทุนหลักประกันสุขภาพ
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน มีการแต่งตั้ง
คณะกรรมการติดตามการใช้จ่ายเงิน และ
ประเมินผลความก้าวหน้าของกิจกรรม รวมถึงรายงาน
ผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ มีการรายงานด้านการเงินทาง
Internet ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกองทุนโดยจัดทำ
เอกสารประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ของอบต.โนนทัน
แผ่นพับ หนังสือ ประชาสัมพันธ์ และป้าย
ประชาสัมพันธ์

3.ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนของ
กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบล
โนนทันมีการจัดอบรมให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขทุก
หมู่บ้าน รวมถึงการแต่งตั้งให้เป็นวิทยากรกระบวนการ
ในการจัดการสุขภาพในชุมชนหรือที่เรียกว่า นักจัดการ

สุขภาพชุมชน ในการให้ข้อมูลด้านสุขภาพ เพื่อระงับการเกิดโรคติดต่อและดูแลสุขภาพ คนในชุมชนของตนเองเบื้องต้นได้ สำหรับการคัดเลือกคัดเลือกระบบการบริหารกองทุน ที่มาจากผู้แทนผู้นำในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้จัดเวทีประชาคมตำบลโนนทัน คัดเลือกผู้นำที่มีจิตอาสา ในการขับเคลื่อนด้านสุขภาพของคนในท้องถิ่น จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลตามหลักธรรมาภิบาลและผลการดำเนินงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ หนังสือประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน ผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน และเว็บไซต์ของตำบลโนนทัน นอกจากนี้มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังปัญหา ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมควบคุมป้องกันโรคและฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสุขภาพ และสรุปผลการดำเนินงานของกองทุน รวมถึงสำรวจความพึงพอใจและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่อการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 62.5 และระดับดี ร้อยละ 32.5 และมีการจัดทำผ้าป่ากองทุนหลักประกันสุขภาพในการนำเงินสมทบเข้าสู่กองทุนที่มีจากภาคประชาชน รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 34,977 บาท

4.มีการสร้างนวัตกรรมของท้องถิ่น โดยกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน ได้เล็งเห็นความสำคัญในกาพัฒนาคนเป็นสำคัญ จึงส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีความเหมาะสม ลดการเกิดโรคในท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมที่กองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันประสบความสำเร็จคือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปลูกผักโดยใช้สารเคมีสู่การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งก่อนที่จะมาเป็นนวัตกรรมของกองทุนหลักประกันสุขภาพได้มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของตำบลโนนทัน พบว่าปัญหาที่จะต้องแก้ไขมากที่สุดคือปัญหาการใช้สารเคมีในเกษตรกร จึงจัดทำโครงการพัฒนาการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ปลูกผักในตำบลโนนทัน

ให้หันมาใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ แทนการใช้สารเคมี โดยมีวิธีการดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูล/วิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ทราบสาเหตุของปัญหา คือเกษตรกรร้อยละ 95 ปลูกผักตลอดปีโดยใช้สารเคมีเป็นหลัก ทำให้เกษตรกรเกิดปัญหาสุขภาพ มีการเจ็บป่วยจากการใช้สารเคมี นอกจากนี้สารเคมีส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน และประชาชนขาดความรู้ในการใช้สารชีวภาพทดแทนสารเคมี 2) แนวทางการแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม คือ การอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร/นักเรียน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตปุ๋ยชีวภาพ/สารชีวภาพ การประเมินสภาวะสุขภาพ และมีการสร้างองค์กรเครือข่ายการมีส่วนร่วม/ระดมทุน ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกันของเครือข่ายองค์กร ประกอบด้วย กองทุนหลักประกันสุขภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนในพื้นที่ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานส่งเสริมหลักประกันสุขภาพ สถานีโทรทัศน์ NBT แผนงานผักปลอดภัยจากสารพิษจังหวัดขอนแก่น สำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โรงงานน้ำตาลมิตรภูเวียง และกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่

เงื่อนไขที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

การศึกษาครั้งนี้กองทุนหลักประกันสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น สิ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลกองทุนสุขภาพชุมชนต้นแบบ ระดับดีเด่น จังหวัดขอนแก่น ปี 2553 ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารท้องถิ่นมีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานของกองทุนเป็นเนื้องานเดียวกับการดำเนินงานในการพัฒนาตำบล ภายใต้หลักการแนวคิดของการบริหารจัดการร่วมกันของคนในชุมชนสอดคล้องตามนโยบายการบริหารจัดการของท้องถิ่น กล่าวคือ นำนโยบาย แผนการพัฒนา พันธกิจ

คำขวัญของตำบลที่ว่า “โนนทันเมืองน่าอยู่ เชิดชู
ประชาธิปไตย ก้าวไกลทางการศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจ
ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชาวประชา บำรุงศาสนาให้
รุ่งเรือง สร้างบ้านแปงเมืองให้เจริญ” มาเป็นตัวตั้งใน
การทำงาน ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนเป็นสำคัญ
ยึดหลักประชาชนมีสุขภาพดี ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้
ทำให้การจัดทำแผนสุขภาพของตำบล การออกแบบ
กิจกรรมด้านสุขภาพ จะมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่
ต้องการดูแล อาทิเช่น กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่ม
เด็กและวัยรุ่น สอดคล้องและดำเนินการไปในทิศทาง
เกี่ยวกับการแผนพัฒนาตำบล

2) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันและ
กองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชนให้ความสำคัญใน
การสร้างและพัฒนาแกนนำด้านสุขภาพให้ครอบคลุมทุก
หมู่บ้าน โดยจัดให้มีพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขให้
เป็นนักจัดการสุขภาพชุมชนครอบคลุมทุกหมู่บ้าน
รวมถึงสร้างแกนนำในกลุ่มต่างๆ เช่นกลุ่มปลูกผัก
ปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มอาสาสมัครคุ้มครองผู้บริโภค
เป็นต้น ในการเฝ้าระวัง ดูแลสุขภาพของสมาชิกกลุ่ม
และชุมชนของตนเองได้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้
ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวแทน
จากกลุ่มต่างๆ ร่วมเป็นคณะกรรมการหลักประกัน
สุขภาพชุมชน ทำให้กองทุนหลักประกันสุขภาพ
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทันมีเครือข่ายการ
ทำงานด้านสุขภาพหลากหลายกลุ่ม พร้อมใน การสร้าง
เสริมสุขภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนร่วมกัน
ทำให้ชุมชนปราศจากคนเจ็บไข้ พร้อมร่วมกันพัฒนา
ชุมชนโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรหลัก
ที่ช่วยหนุนเสริมและพัฒนาโครงสร้าง การบริหาร
จัดการด้านต่าง ๆ และกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชน
ให้การสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะการดูแลด้าน
สุขภาพให้ครอบคลุมประชาชนทุกคนในพื้นที่

3) มีการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาใช้ให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด โดยส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้าน หมอ
ดินอาสา และผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในพื้นที่ได้มีส่วน

ร่วมในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ
ให้กับประชาชนในชุมชน และเป็นผู้นำด้านสุขภาพ
ของชุมชนรวมถึงเป็นผู้สนับสนุนให้มีการสมทบเงิน
เข้ากองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชนโดยสมาชิกกลุ่ม
ต่าง ๆ ร่วมลงขันงบประมาณเข้าสู่กองทุน ส่งผลให้
ประชาชนเกิดความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม
รับผิดชอบในดูแลสุขภาพของตนเองและของคนใน
ชุมชน

4) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่
เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานของกองทุน คณะกรรมการ
บริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพ ได้ให้ความสำคัญ
กับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่
1) กลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงาน/สถานบริการในพื้นที่
อาทิเช่น สภาก่อการการบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
โรงพยาบาลอำเภอ โรงเรียน ชุมชน วัด 2) กลุ่ม
ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในส่วนของกลุ่มอาชีพ
และชมรมต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสมทบ
เงินกองทุนสุขภาพ และยังมีส่วนร่วมในการทำ
ความเข้าใจแนวคิด รวมทั้งการร่วมตัดสินใจในแผนงาน
โครงการ การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวที
ประชาคมในพื้นที่ โดยหลักในการดำเนินการกองทุน
สุขภาพ ประชาชนในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม ไม่
เพียงแต่ขณะเจ็บป่วยที่ต้องพึ่งพาการรักษาจากบุคลากร
ทางด้านสุขภาพ หรือการร่วมลงขันและให้ทุนทาง
สังคมมาใช้ในการดำเนินงานของกองทุนสุขภาพ
เท่านั้น แต่ต้องตระหนักถึงความสามารถในการดูแล
ตนเอง เพื่อป้องกันโรค และส่งเสริมสุขภาพด้วย ซึ่ง
กองทุนจะต้องมีหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสาน ส่งเสริมจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการดูแล
ส่งเสริมสุขภาพของตนเองมากขึ้น และ 3) หน่วยงาน
ภายนอกพื้นที่ ที่ช่วยเสริมหนุนกระบวนการดำเนินงาน
ซึ่งได้แก่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติใน
ฐานะที่เป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน สำนักงาน
สาธารณสุขจังหวัด กระทรวงพัฒนาสังคม และความ
มั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

5) การบริหารจัดการกองทุนโดยเน้นหลักความโปร่งใส ประหยัด และมีประสิทธิภาพ เป็นการบริหารเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ มีคุณภาพและเกิดความคุ้มค่า ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น คณะกรรมการกองทุนทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้ ตัดสินใจ ในการรับเงินและการใช้จ่ายเงินกองทุน ตั้งแต่พิจารณาสนับสนุน แผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่ ติดตามผลการดำเนินงาน การจัดทำบัญชีทรัพย์สินต่าง ๆ ของกองทุน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เครือข่ายภาคประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ร่วมรับรู้ความเป็นมา ผลงานความก้าวหน้า ทิศทางการดำเนินงานกองทุน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษานี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาอย่างดียิ่งจากวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น และองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา ระดับปริญญาโท การศึกษาค้นคว้า ทำให้รายงานการศึกษานี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. 2549. คู่มือปฏิบัติงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. 2552. คู่มือหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. 2552. พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์ บริษัท วิจิ จำกัด.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. 2554. คู่มือปฏิบัติงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.